

เมื่อฝนไม่ตก

ความแห้งแล้งส่งผลกระทบต่อโลกอย่างไร

เมื่อฝนไม่ตก

ความแห้งแล้งส่งผลกระทบต่อโลกอย่างไร

ปัญหาความแห้งแล้งที่ทวีความรุนแรงขึ้นกำลังกลายเป็นวิกฤตระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของผู้คนในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยเร่งให้สถานการณ์รุนแรงขึ้น ในปี 2024 United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD) ได้เผยแพร่รายงาน "The Global Threat of Drying Lands : Regional and global aridity trends and future projections" ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พื้นที่แห้งแล้ง (Drylands) ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึง 4.3 ล้านตารางกิโลเมตร ซึ่งมีขนาดใกล้เคียงกับครึ่งหนึ่งของทวีปออสเตรเลีย และคาดการณ์ว่าภายในปี 2100 หากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังคงอยู่ในระดับสูง อีก 3% ของพื้นที่ขึ้นทั่วโลกอาจกลายเป็นพื้นที่แห้งแล้ง สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้จำนวนประชากรที่อาศัยในพื้นที่แห้งแล้งเพิ่มขึ้นเป็น 2.3 พันล้านคน และอาจพุ่งสูงถึง 5 พันล้านคน รายงานนี้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ความแห้งแล้ง ภาพรวมของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความแห้งแล้ง ทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ตลอดจนแนวโน้มการขยายตัวของพื้นที่แห้งแล้งในอนาคต พร้อมข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อรับมือกับวิกฤตนี้อย่างยั่งยืน

“ต่างจากภัยแล้ง (Droughts) ที่เป็นช่วงเวลาชั่วคราวที่มีปริมาณน้ำฝนต่ำ ความแห้งแล้ง (Aridity) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรและไม่มีทางย้อนกลับ ภัยแล้งสามารถสิ้นสุดลงได้ แต่เมื่อสภาพภูมิอากาศของพื้นที่หนึ่งกลายเป็นแห้งกว่าเดิม ความสามารถในการกลับคืนสู่สภาพเดิมจะสูญหายไป สภาพภูมิอากาศที่แห้งกว่าเดิม ส่งผลกระทบต่อผืนแผ่นดินขนาดใหญ่ทั่วโลกจะไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้อีก และการเปลี่ยนแปลงนี้กำลังสร้างนิยามใหม่ให้กับชีวิตบนโลก”

– Ibrahim Thiaw

ความแห้งแล้งและภัยแล้ง เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีความแตกต่าง ทั้งในแง่ของลักษณะและระยะเวลา โดยความแห้งแล้ง (Aridity) หมายถึง สภาพภูมิอากาศที่ขาดแคลนความชื้นอย่างถาวรและยาวนาน ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตส่วนใหญ่ ในทางตรงกันข้าม ภัยแล้ง (Droughts) เป็นภาวะชั่วคราวที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำในระยะสั้น มักเกิดจากปริมาณฝนต่ำกว่าปกติ อุณหภูมิที่สูงขึ้น ความชื้นในอากาศลดลง หรือความผิดปกติของลม แม้ภัยแล้งจะเกิดขึ้นได้ในสภาพอากาศเกือบทุกประเภทและเป็นส่วนหนึ่งของความแปรปรวนทางธรรมชาติ แต่ความแห้งแล้งนั้นเป็นสถานะที่เสถียรและเปลี่ยนแปลงช้า ๆ ภายใต้แรงกดดันจากสภาพแวดล้อมที่รุนแรง ผลกระทบระยะยาวของความแห้งแล้งอาจประเมินได้ยาก แต่คาดการณ์ว่าภายในสิ้นศตวรรษนี้ ประชากรเกือบ 2 ใน 5 ของโลกอาจอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แห้งแล้งและเผชิญกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากภาวะขาดแคลนน้ำ การขาดแคลนน้ำหมายถึงช่องว่างระหว่างปริมาณน้ำจืดที่มีอยู่กับการใช้ที่มากเกินไป เชื่อมโยงกับความแห้งแล้ง แต่ยังถูกขับเคลื่อนโดยการจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ การใช้น้ำเกินกำลัง ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้สถานการณ์ขาดแคลนน้ำทวีความรุนแรงขึ้น

สถานการณ์ความแห้งแล้ง

ปรากฏการณ์ความแห้งแล้งกำลังก่อตัวเป็นวิกฤตระดับโลก พบว่ามากกว่า 75% ของพื้นที่บนโลกประสบกับสถานะความแห้งแล้งที่เพิ่มขึ้น โดยพื้นที่แห้งแล้งทั่วโลกได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึง 4.3 ล้านตารางกิโลเมตร ซึ่งมีขนาดเทียบเท่ากับพื้นที่ครึ่งหนึ่งของทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ปัจจุบันพื้นที่แห้งแล้งได้แผ่ขยายครอบคลุม 40.6% ของพื้นผิวโลก (ไม่รวมทวีปแอนตาร์กติกา) ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความเป็นอยู่ของมนุษย์

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความแห้งแล้งเพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน หากไม่สามารถควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีประสิทธิภาพ คาดการณ์ว่า 3% ของพื้นที่ชุ่มชื้นทั่วโลกจะเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่แห้งแล้งภายในปี 2100 แม้อัตราส่วนนี้อาจดูเหมือนตัวเลขเล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณาถึงขนาดพื้นที่จริงแล้ว จะเทียบเท่ากับประเทศขนาดใหญ่หลายประเทศรวมกัน ควบคู่ไปกับการขยายตัวของพื้นที่แห้งแล้ง จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรในพื้นที่แห้งแล้งได้เพิ่มจำนวนเป็น 2 เท่าในเวลาเพียง 30 ปี โดยปัจจุบันมีประชากรถึง 2.3 พันล้านคน ซึ่งหมายความว่าประชากรมากกว่า 1 ใน 4 ของโลกต้องเผชิญกับสภาวะดังกล่าว อีกทั้งมีการคาดการณ์ว่า ภายในปี 2100 อาจมีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห้งแล้งถึง 5 พันล้านคน ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงด้านอาหารและน้ำ การเสื่อมโทรมของที่ดิน ผลผลิตทางการเกษตรลดลง การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศเสื่อมโทรม เกิดพายุทรายและฝุ่นรุนแรง ไฟป่าขยายวงกว้าง สุขภาพของประชากรแย่ลง และนำไปสู่การอพยพย้ายถิ่นฐานครั้งใหญ่ วงจรของความเสื่อมโทรมนี้ส่งผลให้เกิดความเปราะบางทั้งต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคมในวงกว้าง อีกทั้งยังทำให้การฟื้นฟูเป็นไปได้ยากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่มีทรัพยากรจำกัด การเข้าใจถึงแนวโน้มและการคาดการณ์สถานการณ์ความแห้งแล้งในอนาคตเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาแนวทางการปรับตัวและการบรรเทาผลกระทบที่มีประสิทธิภาพ

- **ความเสื่อมโทรมของที่ดินและการกลายเป็นทะเลทราย** ความแห้งแล้งเป็น 1 ใน 5 ปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของที่ดิน ควบคู่ไปกับการกัดเซาะดิน ปัญหาดินเค็ม การสูญเสียคาร์บอนอินทรีย์ และความเสื่อมโทรมของพืชพรรณ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน ลดทอนความอุดมสมบูรณ์ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างดินอย่างถาวร

○ **พายุทรายและฝุ่น** ความแห้งแล้งที่เพิ่มขึ้นในตะวันออกกลางเชื่อมโยงกับการเพิ่มขึ้นของความถี่และความรุนแรงของพายุทรายและฝุ่นละออง ที่เกิดจากปริมาณน้ำฝนที่ลดลงและการระเหยของน้ำที่เพิ่มขึ้น

- **ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ**
จากการคาดการณ์ล่าสุด พบว่าภายในปี 2100 พื้นที่มากกว่า 1 ใน 5 ของโลกอาจเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศอย่างฉับพลันและรุนแรง ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การเปลี่ยนแปลงของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์เท่านั้น แต่อาจนำไปสู่การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถาวร

- **ไฟฟ้า** สภาพอากาศที่แห้งแล้งยังส่งผลให้ชีวมวลแห้งกลายเป็นเชื้อเพลิงที่พร้อมสำหรับการเผาไหม้ได้ง่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดไฟป่าขนาดใหญ่และ

**ความแห้งแล้งคุกคาม
ระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และผู้คน**

คคคามระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และผู้คน

ผลกระทบจากความแห้งแล้งไม่ได้ปรากฏในลักษณะแยกส่วน

แต่เป็นการถักทอของปัญหาที่เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน

เป้าหมายการดำเนินงานของระบบบริหารและควบคุมคุณภาพการศึกษา
ทั้งในระดับยุทธการและปฏิบัติการในระดับ สหกรณ์การเกษตรของชุมชน
ในเขตละแวกนี้ การขาดแคลนน้ำที่รุนแรงส่งผลกระทบต่อการเกษตร
และความมั่นคงของการ นำไปสู่ความยากจนและผลกระทบทางลบการ
เมื่อผู้คนไม่มีการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่งได้
การดูแลรักษาและอนุรักษ์น้ำในบริเวณการศึกษานี้ด้วยวิธี

แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงระบบที่ถูกลามและเชื่อมโยงกับ
สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และผู้
ที่โดนคุกคามจากความแห้งแล้ง

รุนแรงขึ้นในอนาคต สร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศ และทรัพยากรอื่น อีกทั้งมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในปริมาณมหาศาล

- **การขาดแคลนน้ำ** หากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้เพียงเล็กน้อย พื้นที่มากกว่า 2 ใน 3 ของโลก (ยกเว้นกรีนแลนด์และแอนตาร์กติกา) จะเผชิญกับการลดลงของปริมาณน้ำสำรอง ภายในปี 2100
- **การเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร** ความแห้งแล้งส่งผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกทั่วโลกถึง 40% ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพทางการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และความสามารถในการปรับตัวของภาคการเกษตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นำไปสู่การขาดแคลนอาหาร ความไม่มั่นคงทางอาหาร และความเสี่ยงต่อความอดอยาก โดยเฉพาะในภูมิภาคที่เปราะบางและพึ่งพาภาคการเกษตรเป็นหลัก
- **ความยากจน** ความแห้งแล้งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในแถบแอฟริกา ที่เป็นสาเหตุของการลดลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศในแอฟริกาที่ลดลงถึง 12% ในช่วงระหว่างปี 1990 – 2015 ส่งผลให้เกิดการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของความขัดแย้ง และการบีบบังคับให้เกิดการย้ายถิ่นฐาน
- **สุขภาพของมนุษย์** ความแห้งแล้งส่งผลกระทบต่อความยากจน การขาดแคลนน้ำ ความเสื่อมโทรมของที่ดิน และการผลิตอาหารที่ไม่เพียงพอ ปัจจัยเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับอัตราการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้น การทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาสุขภาพของมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับความแห้งแล้งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมสุขภาพและความ เป็นอยู่ที่ดีของประชาชน
- **การย้ายถิ่นฐานของมนุษย์** ความแห้งแล้งเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของมนุษย์ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่แห้งแล้งจัดของยุโรปตอนใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ และเอเชียใต้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความปลอดภัยของประชาชน

การขยายตัวของพื้นที่แห้งแล้งทั่วโลก: แนวโน้มในอนาคตและผลกระทบเชิงภูมิภาค

การขยายตัวของพื้นที่แห้งแล้งทั่วโลกเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนได้แก่ พื้นที่ทางตะวันตกของสหรัฐอเมริกา ซึ่งประสบกับภาวะแห้งแล้งต่อเนื่องที่ยาวนานที่สุดในรอบหลายร้อยปี บราซิลที่มีการลดลงของปริมาณน้ำในแม่น้ำอเมซอน ยุโรปส่วนใหญ่ที่เผชิญกับคลื่นความร้อนรุนแรง และการขาดแคลนน้ำ ภูมิภาคเอเชียโดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอัตราการระเหยของน้ำเพิ่มสูงขึ้น และแอฟริกากลางที่ประสบกับการสูญเสียพื้นที่เพาะปลูกอย่างรวดเร็ว ข้อมูลจากการศึกษา พบว่า **มีเพียง 22.4% ของพื้นที่ทั่วโลกเท่านั้นที่มีแนวโน้มจะมีความชุ่มชื้นเพิ่มขึ้น** ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในภาคกลางของสหรัฐอเมริกา ชายฝั่งแอตแลนติกของแองโกลา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก โดยเฉพาะในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ที่มีแนวโน้มได้รับปริมาณน้ำฝนที่สูงขึ้น

คาดการณ์ว่าความแห้งแล้งจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิอากาศ โดยภูมิภาคที่เสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้แก่ ภาคตะวันตกตอนกลางของสหรัฐอเมริกาที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของโลก ตอนกลางของเม็กซิโกซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูง ตอนเหนือของเวเนซุเอลาที่มีระบบนิเวศที่หลากหลาย ตะวันออกเฉียงเหนือของบราซิลซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญ ตะวันออกเฉียงใต้ของอาร์เจนตินาที่เป็นแหล่งผลิตธัญพืชระดับโลก ภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียนทั้งหมดที่มีประวัติศาสตร์อารยธรรมอันยาวนาน ภูมิภาคชายฝั่งทะเลดำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ พื้นที่ส่วนใหญ่ของแอฟริกาใต้ที่มีประชากรหนาแน่น และออสเตรเลียตอนใต้ทั้งชายฝั่งตะวันตกและตะวันออกที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการเกษตร **โดยในพื้นที่เหล่านี้ไม่พบพื้นที่ใดเลยที่คาดว่าจะเปลี่ยนจากพื้นที่แห้งแล้งในอดีตไปเป็นพื้นที่ชุ่มชื้นในอนาคต แต่กลับพบว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของพื้นที่กึ่งแห้งแล้งและแห้งแล้งกึ่งชื้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก** แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาแนวทางการปรับตัวและการบรรเทาผลกระทบในระดับโลก ภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อรับมือกับความท้าทายด้านความแห้งแล้งที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต เพื่อปกป้องความมั่นคงด้านน้ำ อาหาร และระบบนิเวศที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ

แนวทางในการจัดการปัญหาความแห้งแล้งระดับโลกอย่างยั่งยืน

ปัญหาความแห้งแล้งกำลังทวีความรุนแรงขึ้นทั่วโลก โดยส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและชุมชนมากกว่า 55% ของประชากรโลก โดยมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะแล้งเพิ่มขึ้นถึง 29% ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นำไปสู่ความสูญเสียทางเศรษฐกิจกว่า 124 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี รายงานของ UNCCD ฉบับนี้ได้นำเสนอแนวทางในการจัดการปัญหาความแห้งแล้งระดับโลกอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับการจัดการความแล้งผ่านแนวทางที่ครอบคลุมและเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของชุมชนและระบบนิเวศ ดังนี้

- **การเสริมสร้างระบบเฝ้าระวังและการระบุเกณฑ์วิกฤติ** โดยสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากหอดูดาวภัยแล้งและโครงการเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับทุกคน (Early Warning for All) ของสหประชาชาติ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภูมิภาคในการเตือนภัยล่วงหน้า ช่วยให้สามารถตอบสนองต่อภาวะวิกฤติได้อย่างทันท่วงที ตลอดจนใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ช่วยในการตรวจจับ คาดการณ์ และประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับความแห้งแล้งได้
- **การนำมาตรฐานผลกระทบจากความแห้งแล้งระดับโลกสู่ระดับท้องถิ่น** โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการผสมผสานความรู้ดั้งเดิมของชุมชน ช่วยสร้างแนวทางการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถนำแนวทางการปรับตัวมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทได้อย่างเหมาะสม
- **การบูรณาการแผนรับมือความแล้งเข้ากับยุทธศาสตร์ระดับชาติ** เช่น แผนการปรับตัวระดับชาติ (National Adaptation Plans: NAPs) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และสนับสนุนแนวทางการจัดการน้ำและที่ดินอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การมีกรอบการทำงานสำหรับการติดตามตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความแห้งแล้งโดยเฉพาะ จะช่วยให้มั่นใจได้ถึงประสิทธิภาพและความยั่งยืนของความพยายามในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- **การบูรณาการเพื่อฟื้นฟูดินและเพิ่มความสามารถในการฟื้นตัวจากความแห้งแล้ง** การส่งเสริมแนวปฏิบัติการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน เช่น เกษตรกรรมอนุรักษ์และวนเกษตร ช่วยในการฟื้นฟูดินและเพิ่มความสามารถในการฟื้นตัวจากความแห้งแล้ง การสร้างแรงจูงใจทางนโยบายและกลไกตลาดที่เหมาะสมจะช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรและผู้ใช้ที่ดินปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานไปสู่ความยั่งยืน นอกจากนี้การสนับสนุนทางการเงินและความรู้ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ยังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความแห้งแล้ง
- **การส่งเสริมการกำกับดูแลและความร่วมมือข้ามภาคส่วน** การจัดการกับความแห้งแล้งอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการกำกับดูแลข้ามภาคส่วนและความร่วมมือในทุกกระดับ เช่น กรอบความเป็นกลางของการเสื่อมโทรมของที่ดิน (Land Degradation Neutrality) ของ UNCCD ผ่านความร่วมมือระหว่างระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ มีบทบาทสำคัญในการระดมทรัพยากรและส่งเสริมโครงการนวัตกรรมในการจัดการที่ดินและน้ำอย่างยั่งยืน

แนวทางในการจัดการปัญหาความแห้งแล้งระดับโลกอย่างยั่งยืน

จากสถานการณ์ภัยแล้งที่ทวีความรุนแรงและมีแนวโน้มขยายตัวทั่วโลกตามรายงานของ UNCCD ในปี 2024 ที่ระบุว่าพื้นที่แห้งแล้งได้เพิ่มขึ้นกว่า 4.3 ล้านตารางกิโลเมตร และอาจส่งผลกระทบต่อประชากรโลกราว 5 พันล้านคนภายในปี 2100 ประเทศไทยซึ่งอยู่ในภูมิภาคที่มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเชิงรุกเพื่อรับมือกับวิกฤตดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่กำลังจะมาถึง **รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการวางแผนรับมือภัยแล้งผ่านนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนและครอบคลุม** โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบมาตรการรองรับฤดูแล้ง ปี 2566/2567 และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้งและฝนทิ้งช่วง ปี 2567 โดยมอบหมายให้หน่วยงานดำเนินการตามมาตรการ

ดังกล่าว และรายงานให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ทราบ พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินงาน รายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไป

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เป็นหน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนการบูรณาการมาตรการทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านน้ำต้นทุน ด้านความต้องการใช้น้ำ และด้านการบริหารจัดการ ผ่านมาตรการรวม 9 ข้อ ได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำสำรอง การกำหนดแผนการจัดสรรน้ำตามลำดับความสำคัญ การควบคุมการปลูกพืชฤดูแล้ง และการประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักในระดับชุมชน โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องรายงานผลการดำเนินการต่อ สทนช. อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถประเมินผลและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว **นอกจากมาตรการแล้ว รัฐบาลยังได้ริเริ่มโครงการเสริมความมั่นคงด้านน้ำใน 5 ประเภทหลัก** ได้แก่ การซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารชลศาสตร์ การจัดหาเครื่องมือเครื่องจักรช่วยเหลือในพื้นที่เสี่ยงภัย การเพิ่มน้ำต้นทุน และการสร้างแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยบรรเทาผลกระทบในระยะสั้น แต่ยังมิเป้าหมายในการเสริมสร้างรายได้และจ้างงานในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งอีกด้วย

การดำเนินงานของภาครัฐไทยจึงเป็นตัวอย่างของการบูรณาการเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับ **แนวทางการจัดการความแห้งแล้งระดับโลก** โดยเน้นการเตรียมการล่วงหน้า การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างระบบเฝ้าระวังและติดตามผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ UNCCD ในเรื่องการบูรณาการแผนรับมือภัยแล้งกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ และการพัฒนาความร่วมมือข้ามภาคส่วนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟื้นตัวของระบบนิเวศและชุมชนในระยะยาว **มาตรการเชิงรุกที่กำลังขับเคลื่อนในระดับประเทศจึงไม่เพียงเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า แต่เป็นรากฐานสำคัญของการปรับตัวต่อสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง และการพัฒนาแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน**

ความแห้งแล้งเป็นวิกฤตที่ทวีความรุนแรงขึ้นทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของมนุษย์ การขยายตัวของพื้นที่แห้งแล้งและการกลายเป็นทะเลทรายเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างรุนแรง หากไม่มีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนและมีประสิทธิภาพ ประชากรโลกจำนวนมากจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากภาวะขาดแคลนน้ำและอาหาร การเสื่อมโทรมของที่ดิน และการอพยพย้ายถิ่นฐาน **คำถามที่น่าสนใจคือ เราจะสามารถจัดการน้ำและที่ดินอย่างยั่งยืนได้อย่างไร เพื่อลดผลกระทบจากความแห้งแล้งในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการกลายเป็นทะเลทราย** การแก้ปัญหานี้ต้องอาศัยความร่วมมือระดับโลก ทั้งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ และการสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

อ่านเอกสารเพิ่มเติมได้ที่

กองยุทธศาสตร์และประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความสอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs

SDG1 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่

SDG2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

SDG6 สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้ สำหรับทุกคน

SDG13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

SDG15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อยุทธศาสตร์การกลายสภาพเป็นทะเลทรายหยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

UNCCD. (2024). *Science-policy brief: The global threat of drying lands: Regional and global aridity trends and future projections*. Retrieved from <https://www.unccd.int/resources/brief/science-policy-brief-global-threat-drying-lands-regional-and-global-aridity-trends>

UNCCD. (2024). *Three-quarters of Earth's land became permanently drier in last three decades: UN*. Retrieved from <https://www.unccd.int/news-stories/press-releases/three-quarters-earths-land-became-permanently-drier-last-three-decades>

กรมประชาสัมพันธ์. (2567). *เตรียมรับมือภัยแล้ง และมาตรการรองรับฤดูแล้ง 66/67*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/L1Qgs>

กฤตพล สุธีภัทรกุล. (2567). โลก ‘แห้งแล้ง’ หนักสุดรอบ 30 ปี เกิดไฟป่า-ภัยแล้ง-กลายเป็นทะเลทรายทั่วโลก. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/environment/1157582>

จุลวรรณ เกิดแย้ม. (2568). ‘ระบบเตือนภัยล่วงหน้า’ ด้านสภาพอากาศ ทำงานอย่างไร ทำไมถึงสำคัญ. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/environment/1170291>

วิไลลักษณ์ นิยมมณีรัตน์, อธิภา ศิวายพราหมณ์, ปกฉัตร ชูติวิศุทธิ์, ซาลิดา อ่อนไสว, พิชชา กันต์ธนะเดชา, ธรรมนัญญา ศักดิ์เจริญ. (2564). *แนวทางการศึกษาผลกระทบของภัยแล้งต่อระบบนิเวศทางน้ำ*. วารสารสิ่งแวดล้อม, ปีที่ 25 (ฉบับที่ 2).